Utkast til årsplan for utdanning 2012

1. Innledning:

Studiekvalitet på internasjonalt høyt nivå er ut fra strategiplanen et av fakultetets overordnede mål for utdanningsvirksomheten.[1] Dette målet vil være hovedfokuset i arbeidet med fakultetets undervisningsvirksomhet i 2012.

Kvalitetsbegrepet knyttet til utdanning har vært satt under debatt ved fakultetet i 2011 og januar 2012, blant annet gjennom flere møter med de kursansvarlige på ulike studieår, og gjennom et eget to dagers seminar om studiekvalitet. Debatt rundt studiekvalitetens ulike aspekter og aktiv deltakelse i disse, er i seg selv viktige tiltak for videreutvikling av studiekvaliteten, og for å bidra til klar indre sammenheng og progresjon i studiet.

Når det utarbeides målsetninger og tiltak for fakultetets utdanningsvirksomhet i denne årsplanen for utdanning for 2012, innebærer det en konkretisering av hvordan arbeidet med studiekvalitet skal skje det kommende året. Strategiplanen for Det juridiske fakultet ligger til grunn for arbeidet både når det gjelder overordnete mål, og når det gjelder tiltak.

Om utdanning som samfunnsoppdrag heter det i strategiplanen:

> Å utdanne juridiske kandidater med en metodisk og etisk bevissthet som gjør dem i stand til å løse komplekse juridiske spørsmål og samfunnsoppgaver på en selvstendig, balansert og verdimessig forsvarlig måte i et nasjonalt og internasjonalt arbeidsmarked.

Konkret om målsetningen for utdanningen, heter det:

> Fakultetet skal videreutvikle sitt studieprogram faglig, pedagogisk og administrativt med sikte på å gi utdanningsvirksomheten en klar forskningsbasert profil, et bevisst fokus på forholdet mellom det nasjonale og det internasjonale, og studiekvalitet på internasjonalt høyt nivå.

I 2012 vil dette helhetlig orienterte arbeidet med studiekvalitet, i stor grad være konsentrert under overskriften **"nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning"**. Her gis det klare rammer og strukturer for hvordan et studieprograms innhold skal uttrykkes i programmets overordnede forventede læringsutbytte, i de enkelte emnenes læringsutbytte, samt gjennom tilhørende faglige og pedagogiske virkemidler, på bachelor-, master- og ph.d.-nivå.

> Som ledd i Bolognaprosessen har Kunnskapsdepartementet utviklet og vedtatt Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning på bakgrunn av det europeiske kvalifikasjonsrammeverket. I brev av 20. mars 2009 ble institusjonene orientert om vedtaket og ordningen, og fikk frist ut 2012 med implementering[2].

En større **evaluering** av masterprogrammet i rettsvitenskap vil finne sted i 2012 på bakgrunn av fakultetsstyrets vedtatte mandat; I tillegg skal det gjennomføres en separat evaluering av

---

[1] http://www.uib.no/jur/om-fakultetet/utredninger-planer-og-rapporter/strategiplan-for-det-juridiske-fakultet-2011-2015

[2] http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/hoyere_utdanning/nasjonalt-kvalifikasjonsrammeverk.html?id=564809

spesialemneporteføljen. I evalueringsarbeidet vil det blant annet rettes oppmerksomhet rundt helhet og sammenheng i studieprogrammet. Fakultetet ønsker at prosessene skal bidra i kvalitetsutviklingen av studiet.

Fakultetsledelsen ønsker at mulig omlegging av masterprogrammet i et 3-årig bachelorprogram og et 2-årig masterprogram skal utredes videre. En plan for hvordan dette utredningsarbeidet skal gjennomføres må konkretiseres i løpet av 2012.

Et viktig poeng i arbeidet med implementering av kvalifikasjonsrammeverket og programevalueringen, er å identifisere og konkretisere hvordan et studieprogram utgjør mer enn summen av de enkelte emnene. Sammenhengen mellom emnene, integrert og særskilt metodeopplæring, den faglige progresjonen i studiet, eksplisitt og implisitt formidling av akademiske verdier og normer, bidrar til en egenverdi. Dette er kompetanse som vi pr i dag i liten grad identifiserer, både i forhold til læringsutbytte, prøving eller sertifisering. Det vil være av stor betydning å avdekke, presisere og videreutvikle en slik kompetansemerverdi. Det gjelder for fakultetet som utdanningsinstitusjon, for samfunnet som skal ta imot de ferdig utdannede kandidatene, og ikke minst for studentenes faktiske og opplevde studiekvalitet, og deres bevissthet knyttet til egen kunnskaps-, ferdighets- og kompetanseoppbygning i løpet av studiet, og senere som utøvere av ulike juristroller og som samfunnsaktører.

Verdiene og målsetningene vil i stor grad defineres gjennom arbeidet med Kvalifikasjonsrammeverket. Vurdering av hvilke tiltak som vil bidra til økt læringsutbytte innenfor dagens rammer, blant annet fokus på undervisnings- og prøvingsformer vil ventelig kunne identifiseres gjennom evalueringsprosessene. På denne måten utgjør de sentrale tiltakene for 2012 en helhet og vi kan vente synergieffekter av måten arbeidet planlegges gjennomført.

Kontinuitet i utviklingsarbeidet er viktig og utviklingsprosessene må koordineres. Slike arbeidsmåter stiller krav til samtidig utrednings- og iverksettings-kapasitet, noe som fakultetet ikke nødvendigvis alltid oppfyller.

Vi har allerede en rekke konkrete punkter det skal arbeides videre med i 2012; dels som selvstendige oppgaver, dels integrert i de store prosjektene (program- og spesialemneevaluering og kvalifikasjonsrammeverk).

Et karakteristisk trekk ved planene er at prosessene innbyr til drøftelser.
Dels med drøftelsen som mål og dels med drøftelsen som middel på veien til mål som ligger lengre fram enn herværende årsplan. Dette er et bevisst valg; det er ønskelig at alle bidrar i den utviklingen vi er i og skal videreføre. Og det er særlig ønskelig med overordnete, prinsipielle diskusjoner om mål og midler i den videre utviklingen, innenfor de rammer som strategiplanen og ytre rammebetingelser gir.

Fakultetet vil videreføre målsetningen om å knytte vitenskapelig og administrativ virksomhet tettere sammen der de har naturlige fellesarenaer. Ikke bare i forhold til daglig drift, men også i forhold til deltakelse på arenaer utenfor fakultetet og institusjonen der sektorens rammebetingelser og utvikling diskuteres. Stadig mer av ”definisjonsmakten” flyttes ut av enheten/institusjonen, og det er viktig at alle ansattgrupper deltar i prosesser og aktiviteter som bidrar til utforming av premisser for vår eksistens og utvikling.

2. Arbeidet med implementering av Kvalifikasjonsrammeverket for høyere utdanning

Målsetningen med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning slik den er definert av Kunnskapsdepartementet[3], er å samordne norske kvalifikasjonsbeskrivelser med en felles europeisk modell. Den europeiske modellen har som målsetning at kvalifikasjonene skal anerkjennes mellom institusjoner og over landegrensene. Dette skal i sin tur virke til at så vel studenter og ferdige kandidater, som arbeidstakere og –søkere innen ulike profesjoner, skal blir forstått når de presenterer sine kvalifikasjoner i land innen EQF-samarbeidet[4]. Slik mobilitet er en målsetning i seg selv.

Vårt arbeid vil i stor grad sentreres rundt studieprogrammets overordnete forventede læringsutbytte. Dette vil knyttes til samfunnsoppdraget for studiet og også fakultetets strategiplan. Læringsutbytte defineres som "Hva en kandidat med fullført kvalifikasjon skal ha av totalt læringsutbytte definert i kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse". Dette læringsutbyttet må samordnes med kravene til ferdige kandidater på riktig nivå i den nasjonale modellen, krav som er videre enn de tradisjonelle dogmatisk faglige beskrivelsene.

Fokuset på studentens læring, ansvarliggjør den enkelte student i forhold til egen læreprosess, og danner grunnlag for en mer målrettet og effektiv innsats fra studentens side. Læringsutbyttebeskrivelsene vil også bevisstgjøre studentene i forhold til at studiet ikke bare gir kunnskap innenfor ulike rettsområder, men også bygger spesifikke ferdigheter og gir generell kompetanse i forhold til det fremtidige yrkeslivet. Fokuset på oppbygning av ferdigheter og kompetanse kan i tillegg få klarere frem et vesentlig element ved studieprogrammet, nemlig at det på et overordnet nivå dreier seg om den enkelte students personlige utvikling og dannelsesprosess.

Dernest må enkeltemnene i studieprogrammet gjennomgås for å sikre at de representerer optimale bidrag til programmets læringsutbytte, og vi må sikre at alle programmets læringsutbytter (kvalitativt eller kvantitativt) er ivaretatt. I denne sammenhengen kan det være aktuelt å gå nærmere inn på omfang og arbeidsbelastning, og undersøke selve sammenhengen mellom arbeidsmengde og studiepoeng; det fins en ECTS-norm for dette i ECTS Users Guide[5].

Prosessene knyttet til utarbeidelse av forventet læringsutbytte på ulike nivå er rent faglige, og målsetningen er en sterk grad av forankring i kompetansen til den enkelte vitenskapelig ansatte, og i forskningsmiljøene. På denne måten henger prosessen nært sammen med målsetningen om forskningsbasert undervisning, som i strategiplanen er gitt en fremtredende plass, både i forhold til mål og midler.

---

[3] http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/livslang-laring/nasjonalt-kvalifikasjonsrammeverk.html
[4] http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/livslang-laring/nasjonalt-kvalifikasjonsrammeverk.html?id=601327
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm
[5]
http://www.google.no/url?sa=t&rct=j&q=ects%20user's%20guide%20de%202009&source=web&cd=1&ved=0CCEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Feducation%2Flifelong-learning-policy%2Fdoc%2Fects%2Fguide_en.pdf&ei=C8UWT8TLHrDb4QS9qp37Aw&usg=AFQjCNGTeqrfthYQwTS8iRrbwhlRtgNHew

Sett fra den kursansvarliges side dreier læringsutbyttebeskrivelsene seg delvis om å synliggjøre og understreke elementer som allerede eksisterer på kurset, og være mer bevisst og pedagogisk i forhold til hvilke deler av kurset som gir studentene den aktuelle kunnskapen og kompetansen. I tillegg vil refleksjoner rundt studentenes ønskede læringsutbytte kunne peke på sider ved kurset som må utvikles videre før kursinnholdet virkelig gir dekning for læringsutbyttet.

I forlengelsen av dette siste, er det viktig å se sammenhengen mellom læringsutbyttebeskrivelsene og de overordnete målsetningene som er formulert for undervisningen i fakultetets strategi- og årsplaner: Det skal gis forskningsbasert undervisning med særlig fokus på rettsvitenskap, metode, etikk og verdier. Da blir det viktig at studieprogrammets og de enkelte kursenes læringsutbyttebeskrivelser er gjennomtenkt i forhold til denne overordnete målsetningen, og at både studieprogrammet samlet og det enkelte kurs rent faktisk gir dekning for det formulerte læringsutbyttet.

Siden de fleste av dagens beskrivelser av læringsutbytte på det enkelte kurs, fokuserer mest på studentenes kunnskap, og ofte bruker mer generelle formuleringer som å tolke, argumentere og redegjøre når det gjelder angivelse av studentenes nærmere ferdigheter, må fagmiljøet sammen diskutere hvilke ferdigheter som mer spesifikt kreves av en student for å beherske de vitenskapelige, metodiske, etiske og verdimessige aspektene ved juridisk virksomhet. Det må også diskuteres hvilken generell kompetanse våre studenter har eller bør være i besittelse av etter fullført studium.

Samtidig må fagmiljøet på mer generelt grunnlag diskutere hvordan de ulike elementene i et kurs kan utformes for å fremme de aktuelle ferdighetene og den aktuelle kompetansen, og hvordan en kan bevisstgjøre studentene i forhold til utvikling av slike egenskaper. Her må en ta i betraktning sammenhengen mellom de enkelte kursene sine forelesninger, arbeidsoppgaver, veiledninger til arbeidsgruppeledere, obligatoriske kursoppgaver med tilhørende veiledninger, eksamensoppgaver og sensorveiledninger. En må også ta hensyn til at progresjonen i studieprogrammet tilsier at det oppstilles ulike læringsmål på ulike stadier i studiet.

Dekanen vil nedsette en arbeidsgruppe som skal utarbeide forslag til ny læringsutbyttebeskrivelse for programmet. Forslaget skal på høring blant ansatte og hos JSU og behandles i studieutvalget i april med sikte på vedtak i styret i mai. Nye læringsutbyttebeskrivelser for emner skal foreligge til vedtak i studieutvalget i oktober og i fakultetsstyret i desember.

Samlet sett vil læringsutbyttebeskrivelsene sende et tydelig signal innad mot studentene, og utad mot samfunnet og arbeidsgivere, med hensyn til hva et studium ved Det juridiske fakultet i Bergen representerer med hensyn til samlete kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse. Det vil også bidra til å bevisstgjøre oss selv som fakultet i forhold til hva vi mener representerer en god jurist, både i forhold til rettsvitenskap og i forhold til løsning av konkrete rettstvister.

3. Programevaluering

Det juridiske fakultets evaluering av studieprogrammet i 2012 må ta utgangspunkt i UiB sin “Handbok for kvalitetssikring av universitetsstudia”

Evalueringen av studieprogrammets profil og struktur, målene for studieprogrammet og forslag til tiltak for å oppnå disse målene, må sees i lys av Det juridiske fakultets strategiplan for 2011-2015 og fakultetets siste årsplaner. Ut fra strategiplanen er det særlig tre overordnete strategiske mål som studieprogrammet må evalueres i forhold til:

1) Fakultetet skal sikre at det gjennomføres forskningsbasert undervisning på høyt faglig og pedagogisk nivå av forskere i fakultetets forskningsmiljø, basert på forskningens resultater og rettsvitenskapens idealer.

2) Fakultetet skal sikre et studieprogram med klar indre sammenheng og progresjon, faglig og pedagogisk. Det skal særlig legges vekt på metode, rettsvitenskap, etikk og verdier.

3) Fakultetet skal sikre at studieprogrammet ivaretar det internasjonale perspektivet i tillegg til det nasjonale.

Det er disse punktene som gjelder det faglige innholdet i studiet som må danne kjernen i evalueringen: I hvilken grad oppnås disse målene i dag, og hva må gjøres for å oppnå disse målene i størst mulig grad i tiden fremover? Både strategiplanen og årsplanen angir konkrete tiltak for å oppnå målene, og evalueringen må ta stilling til om disse tiltakene er egnede til å oppnå strategiplanens mål, eller om tiltakene må utvikles videre og suppleres med ytterligere tiltak.[6]

Evalueringen kan sees som en idédugnad til hva som kan gjøres bedre eller annerledes. Det må imidlertid stilles krav om at forslag til nye tiltak skal bygge på en avveining av fordeler og ulemper med henholdsvis eksisterende og nye løsninger. I denne sammenheng skal det redegjøres for, eller i det minste gis en skisse over, økonomiske, administrative og personellmessige konsekvenser av nye tiltak eller nye løsninger.

4. Evaluering av spesialemner

Våren 2012 skal en gjennomgående evaluering av spesialemnene gjennomføres. Det tas sikte på å sette lys på alle sider ved spesialemnene, som porteføljens samlete egenskaper, nivået på emnene, sammenhengen mellom spesialemnene innbyrdes og mellom spesialemner og programmet som helhet, i tillegg til undersøkelse av hvert emnes egenskaper og funksjon.

I forlengelsen av spørsmålet om faglig sammenheng mellom emnene, ønsker vi å reise spørsmålet om vi bør organisere emnene i faglige grupper som kan rettferdiggjøre betegnelsen ”programspesialisering” i kandidatenes grad. Vi har 60 sp til rådighet til faglig spesialisering – tre emner og masteroppgave. For at det skal være en reell programspesialisering, må det være krav om at også masteroppgaven støtter opp om temaet. En slik organisering må evt. skje i regi av fagmiljøene selv, og vil kunne være en egnet arena for å integrere studenter tettere i forskermiljøene. Dette har følgelig også en side til rekruttering til forskerstillinger.

[6] Det kan ses på som problematisk å evaluere tiltakene i strategiplanen for 2011-2015 allerede i 2012, før tiltakene har fått tid til å virke. Programevalueringen av 2012 kan imidlertid benyttes som en underveisevaluering for å undersøke hvor langt en er kommet og for å stake ut kursen videre for å sikre at målene i strategiplanen oppnås innen 2015.

Utvikling av spesialemnene har også en side til internasjonalisering i programmet.

5. Generelt om studiekvalitetshevende tiltak

Fakultetet har som målsetting å ha et helhetlig perspektiv på studiekvalitetsarbeidet i 2012 og fremover. I forberedelsen til studiekvalitetsseminaret i januar, samt i arbeidet med utviklingen av denne årsplanen for utdanning, har det blitt utarbeidet notater som detaljert tar for seg områder som skal diskuteres innenfor de store prosessene som skal skje på utdanningssiden dette året. Dette i tillegg til allerede utarbeidede mandat og årsrapport for 2011.

Internasjonalisering

Fakultetet har vedtatt en ambisiøs handlingsplan for sin internasjonale virksomhet[7], der flere av utfordringene på studiesiden naturlig vil inkluderes i de ovenfor nevnte hovedprosessene. Blant annet vil det både i evalueringsarbeidet og i utarbeidelsene av nye utbyttebeskrivelser vurderes om EU-retten, EMK-retten og andre internasjonale rettskilder har en adekvat plass i studietilbudet og om det internasjonale perspektivet er tilstrekkelig ivaretatt. Dette både i forhold til obligatoriske emner og spesialemner/masteroppgave.

Programsensorenes arbeid

Programsensorene[8] innehar en nøkkelposisjon i fakultetets studiekvalitetsarbeid. Våren 2012 vil programsensorene fokusere på de etiske perspektivene i studiet. Oppgaven omfatter etikk i studiet og etiske normer i profesjonsutøvelsen, og spørsmålet er hvor godt dette ivaretas og hvor forbedringspotensialet er. Dette arbeidet vil være et viktig bidrag både inn i programevalueringen og inn i arbeidet med implementering av kvalifikasjonsrammeverket.

Senter for fremragende utdanning

I 2009 vedtok Kunnskapsdepartementet etter en utredning i regi av Universitets- og høyskolerådet å opprette sentre for fremragende undervisning. Piloten var innen lærerutdanningen, og i 2013 vil det være mulig for andre fagområder å søke om slik status.

Selv om arbeid med mot en slik søknad ikke er tatt inn i strategiplanen har fakultetet som mål at vi i løpet av 2012 skal ta stilling til hvorvidt vi skal søke. Selv om det ikke skulle være aktuelt å fremme en søknad i denne omgang, er det ønskelig å ha SFU-aspektet med i prosessene knyttet til utdanning som skal gjennomføres i 2012 og fremover, med tanke på fremtidig søknad.

Studentaktiv forskning og tiltak for forskerrekruttering

Dette er et tema i skjæringspunktet mellom forskning og undervisning, og det illustrerer godt hvordan de to feltene samhandler. Dekanen vil sette ned en arbeidsgruppe som skal utarbeide forslag til handlingsplan for rekruttering.

---

[7] http://www.uib.no/jur/om-fakultetet/utredninger-planer-og-rapporter/handlingsplan-for-internasjonal-virksomhet-2011-2013#internasjonaliseringavutdanningstilbudetnbsp

[8] http://www.uib.no/studiekvalitet/kvalitetshandboka/ekstern-sensur/retningslinjer-for-programsensor-ved-universitetet-i-bergen

Med målsetning om å rekruttere søkere til framtidige forskerstillinger ved universitetet, ønsker vi å legge til rette for at motiverte studenter skriver stor masteroppgave (60 sp). For å få til dette, vil det også i 2012 bli lyst ut studentstipend knyttet til forskningsprosjekter som innebærer økonomisk støtte/belønning til studenter som søker og får innvilget dette. For ikke å ekskludere studenter som ønsker å dra på utveksling kan det vurderes om det også kan knyttes studentstipend til masteroppgaver på 30 sp.

Undervisnings- og forskningsteam

Arbeidet med etablering av undervisnings- og forskningsteam vil fortsette i 2012. Det er allerede fagmiljøer som har konkrete planer. Som det fremgår i strategiplanen skal fakultetet bidra med driftsmidler for å støtte oppstart og arbeid i slike team. Det vil bli avsatt midler i 2012-budsjettet til dette. Utviklingen av slike undervisnings- og forskningsteam vil bidra til økt forskningsbasert undervisning og kan gjøre det mer overkommelig med større endringer i kursene på kort tid. I strategiplanen er det understreket at fakultetets ledelse skal legge til rette for, og kan bidra med driftsmidler til, kursansvarlige som videreutvikler undervisningen basert på egen forskningsvirksomhet innenfor slike undervisnings- og forskningsteam. Forutsetningen er at det foreligger langsiktige perspektiv på utviklingen av undervisningen i det aktuelle faget, både faglig og pedagogisk, og i lys av de overordnete læringsmålene for studieprogrammet.